

*Reliquiae quaedam Populi Romani apud Scoto = Britannas anno 1733
detectae et quae nunc in domo D.I.C in Comitatu Edinburgensi conservantur.*

1 Statua Brigantiae.

2 Ara Deo Mercurio dicata.

3 Aquila Romana.

4 Patera in Sacrificiis usitata.

5 Sympurium vel Simpulum.

6 Basis Statuae Mercurii.

7 Fragmenta Mercurii.

DISSERTATIO N. 6
DE
MONUMENTIS

QUIBUSDAM

ROMANIS,

IN

Boreali MAGNÆ BRITANNIÆ parte,

DETECTIS,

Anno MDCCXXXI.

Roman monuments.

K

EDINBURGI:

Apud T. & W. RUDDIMANNOS, MDCCCL.

LECTORI,

Britannicarum antiquitatum studioſo,

Bibliopola ſalutem optat.

CUM diſſertationem hanc in muſeo illuſtriſſimi auctoris negligenter abjeſtam viſiſſem, eum iterum atque iterum rogare non deſtiti, ut publici juris faceret: quod cum tandem impetraſſem, ſummam adhibui curam, ut nitidiſſimis typis, in publicum prodiret; nequaquam dubitans, quin Britannicarum antiquitatum & Romanarum literarum ſtudioſis, rem gratam feciſſe videar. Summa hujus diſſertationis capita, uti auctor ipſe obſervat, ante aliquot annos, Viro cl. Joanni Horſleio, qui ea in Britannia ſua Romana inſeruit, tranſmiſſa fuerunt. Verum cum hæc venerandæ antiquitatis monumenta, digna omnino eſſent, quæ meliore cultu & majore cura poſteritati traderentur, nequiveram illa melius commendare, quam ipſius illuſtriſſimi auctoris ſtylo & verbis, quæ, ſine ulla additione aut mutatione, exhibenda curavi. Vale.

THE COTTON

By J. M. Smith

Published by J. M. Smith

Copyright 1850

Printed by J. M. Smith

For Sale by J. M. Smith

At the Office of J. M. Smith

in the City of New York

1850

Price 10 Cents

DISSERTATIO

DE

MONUMENTIS quibusdam Romanis, &c.

MONUMENTA ea, venerandæ antiquitatis, quæ in tabula præfixa exhibentur, studiosis earum rerum cultoribus, nobis visum est commendare; quippe, non solum inter *reliquias populi Romani*, a viris doctissimis innumeris voluminibus illustratas, adnumerari, sed etiam ad periodum notabilem temporis, sub *Flavio Juliano* referri debent; quod probabilibus saltem conjecturis demonstrare conabimur.

VERUM in limine *lectorem eruditum* monitum esse velim, quædam eorum a me, sedecim ab hinc annis, doctissimo *Joanni Horsleio* transmissa fuisse, & in libro suo, quem postea edidit, sub titulo *Britanniæ Romanæ*, locum habuisse.

AT quia liber ille sermone Anglicano conscriptus est, & sub ejus editionem, nondum detecta fuissent fragmenta statuæ MERCURII, quæ in tabula præfixa, *num. 7mo* exhibentur; haud inutile duximus, inertes aliquot horas in iis retractandis impendere, & vestitu quodam Romano, velut proprio antiquitatum Romanarum cultu, lectoribus nostris apponere.

INSUPER notandum puto, *monumenta antiqua* hic a nobis exhiberi, quæ omnia alia hujus generis, in solo hoc nostro *Britannico* reperta, vel æquare vel superare possint. Nam præter alia reconditæ antiquitatis specimina, documentum nobile exhibent, scriptoribus plerisque Britannicis adhuc incognitum, *Brigantes* quoque inter limites Scotorum Pictorumque habitasse, qui forte apud veteres, nomen *Scoto-Brigantum* obtinuerunt.

ANNO MDCCXXXI. in provincia *Annandiana*, apud *Scoto-Britannos*, detectæ fuerunt antiqui ædificii ruinæ, prope castra ea Romana sta-

B
tiva

tiva ex lapide quadrato, quæ in parochia MIDDELBEA conspiciuntur.

Ex forma ejus brevi apparuit, templum seu *delubrum Romanum* id fuisse, deo MERCURIO & deæ BRIGANTIÆ consecratum: nam in ejus area disjecta fractaque jacebant monumenta, de quibus nunc differendum est.

Ex lapide quadrato constructum erat, longum triginta sex pedes, latum circiter duodecim; haud inelegans, sed insignioribus *architecturæ* ornamentis vacuum. In loco paululum humido situm erat, extra castrorum munimenta, quasi nullis humanis præsiidiis egeret, sed deorum Romanorum curæ atque providentiæ committeretur.

CASTRA, quibus adjunctum erat templum, de quo loquimur, *Horsleius* in libro suo de *Britannia Romana*, *Blattum Bulgium* vocat, *stationem* nempe eam militarem, unde incipit *itinerarium Antonini secundum*. *Camdenus* vero suum *Blattum Bulgium*, ex similitudine quadam nominis, locat prope occidentalem terminum valli imperatoris *Hadriani*, muri-que ex lapide quadrato, qui imperatori *Septimio Severo*, ut plurimum adscribitur; ad pagum scilicet illum, qui nunc *Bulness* vel *Bonefs* appellatur. Sed neutri accedimus. Cum enim *Antoninus* ille, in suo itinerrario, duodecim milliaria numerat a *Blatto Bulgio* ad castra *exploratorum*, & totidem a castris iis ad *Lugovallum*, nunc communi omnium consensu *Carleolum* appellatum, oportet castra eadem esse statuamus, quæ *Middelbea* vocantur, & quæ vicina sunt monti illi celeberrimo, qui *Burnauerk* appellatur: namque, in tota hac regione, nullus est locus, qui *exploratorum* Romanorum castris magis conveniret: montis enim hujus latera cingunt duo castra quadrata, quorum munimenta in hunc usque diem satis sunt conspicua; & in summo ejus cacumine, rudera quædam castelli visuntur, unde prospectus jucundissimus undequaque ad multa milliaria patet. Hic igitur, & ad latera montis, si castra *exploratorum* ponamus, *Blattum Bulgium*, versus pagum *Moffetum*, ad ripam *Annandi* fluminis, duodecim milliaria ab antedicto monte situm, inveniemus: ibi enim vestigia cernuntur magnæ viæ militaris, quæ ex *Anglia* in *Scotiam* transiens, ad murum usque *Antonini Pii* inter *Glottam* & *Bodotriam*, ducit. Multa quoque sunt rudera castellorum & præsidiorum in hac regione, quæ vel ad *Romanos*, vel ad gentem *Brigantum* pertinuerunt; hujus enim populi castella, tanquam fortissima a veteribus celebrantur. Unde *Juvenal. sat. 14. p. 196.* hæc habet,

Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum.

QUOD

QUOD ad figuram attinet, quæ in tabula, num. 1mo, designatur, statua est *deæ Brigantiæ*, ejus enim pedibus subjuncta sunt hæc verba:

BRIGANTIÆ. S. AMANDUS
ARCITECTVS. EX. IMPERIO. IMP. I.

STATUA ea est lapidea, quatuor pedes alta, & ex particulis quibusdam auri, quæ olim ei adhærebant, totam inauratam fuisse credimus. *Corona murali* ornatur, ut in antiquis numismatibus & marmoribus, *provinciæ, coloniæ, oppidaque* ad imperium Romanum pertinentia, interdum repræsentari solebant.

SUPER coronam, folia quædam longa conspiciuntur, istius forte generis, quæ *potamogetana*, seu *fluviatilia* vocantur; & exinde *deam* vel *nympham fluviatilem* eam fuisse conjicere liceat. Dextra *hastam* gerit, sinistra *globum*, quæ symbola vulgo sunt *dominii & potentiæ*, adulando forte *genti Brigantum*, adscripta. Iisdem symbolis ornatum nobis exhibet dominus *Vaillant* nummum imperatoris *Caracallæ*, ubi in averfa aurea conspicitur nuda figura hominis stantis, dextra *globum*, sinistra *hastam* gerentis, & alium quoque imperatoris *Didii Juliani*, cum iisdem ornamentis, quibus rector ille & imperator orbis terrarum designabatur. A collo statuæ nostræ pendet *bullæ*, faciem humanam præferens; moribus enim illorum temporum obtinebat, ut imagines imperatorum, ad modum *bullarum*, collis illustrissimorum virorum appenderentur. In iisdem igitur castris *Middlebeanis*, paucis ab hinc annis, repertum fuit numisma aureum imperatoris *Constantii Chlorig*, in margine perforatum, & quod ab una parte imaginem ejus præferebat; ab altero vero planum erat, nullaque figura signatum; quæ forma haud vulgaris, mihi probabilem conjecturam fecit, quod pro *bullæ* militari & honoraria inserviisset.

PORRO, ad dextrum pedem statuæ nostræ, *pileum* cernitur, pro signo vel symbolo libertatis, quo, ut videtur, donata fuisset ea gens *Brigantum*; unde apud *Livium & Suetonium* verba ea, *vocari ad pileum*, pro *vocari ad libertatem*, intelligenda sunt. Namque apud Romanos, servi cum manu mitterentur, resectis capillis, calvis capitibus; pilea illis imponi solebant. Itaque *Plautus*, in *Amphitrione*, act. 1. scen. 1. *Ut ego hodie raso capite calvus pileum capiam*; *Persius sat. 5. ver. 82.*

VULGO quoque apud *plebem Romanam* moris fuit, insignem aliquam lætitiæ, ob libertatem instauratam, gestatione pileorum demonstrare, ut apud *Suetonium* in *vita Neronis*, cap. 57. *Tantumque gaudium publice præbuit, ut plebs pileata tota urbe discurreret.*

CÆTERUM de libertate *Brigantum*, nullus dubito, quin iis, prout aliis gentibus, a Romanis devictis concessa fuerit *αὐτονομία*, id est, ut suis propriis legibus & constitutionibus viverent, salva tamen maiestate *populi Romani*; nam si *Romanis ipsis* credendum est, id maxime in provinciis suis curabant, ut *barbariem* expellerent, & præclaris virtutibus exemplisque suis, ad veram felicitatem, semitam monstrarent. Itaque multi fuerunt, qui asserere haud verebantur, *imperium Romanum* in gratiam humani generis introductum fuisse. Vid. *Gravinæ* librum singularem de *Romano imperio*.

AD sinistrum pedem *statuæ*, clypeus orbicularis denotat, ut opinor, virtutem militarem gentis *Brigantum*. Deæ *Brigantiæ* nomen, a *Brigantibus* deductum fuit, populo scilicet eo, qui prope lacum *Brigantinum* in *Helvetia* habitabant. Lacus est ille, quem *Rhenus fluvius* influit, & cuius agros circumjectos *Rheti* olim incoluerunt; quemadmodum igitur ipsa urbs *Roma* pro dea interdum a Romanis culta fuerat, sic *Brigantia* a *Brigantibus*, & cum cultu ejus, verisimile est, coloniam ejusdem populi ex *Germania* vel *Helvetia* in *Britanniam* transmigrasse.

SCRIPTORES Britannici, *Ptolemæum* secuti, eas tantum regiones, & maxime provinciam *Eboracensem*, huic genti tribuunt. Hæc vero statua demonstrat, australes quoque partes *Scotiæ*, provinciam saltem *Anandianam* & *Nithianam*, ad eundem populum pertinuisse: demonstrat quoque, cultum deæ *Brigantiæ*, inter alias superstitiones *paganicas*, ex auctoritate Romanorum imperatorum, in provinciis suis *Britannicis* obtinuisse.

DE GENTE ipsa *Brigantum* observandum est, eam multitudine hominum cæteris gentibus *Britannicis* longe præstitisse: de ea enim scribit *Tacitus*, in *vita Agricolæ*, cap. 17. "Terrorem statim intulit *Petilius Cerialis*, *Brigantum* civitatem, quæ numerosissima provinciæ totius perhibetur, aggressus."

CÆTERUM in *Hibernia* & *Lusitania*, non minus quam in *Britannia*, *Germania* & *Helvetia*, quasdam gentes fuisse patet, quæ se *Brigantes* appellabant. Vide *Strabonem*, *Ptolemæum* & *Cluverium* de antiqua *Germania*. Interim non me latet interdum *latrones* & *Brigantes* idem significasse; & exinde originem, ut opinor, *navium Brigantinarum*, quæ piraticam exercebant, deductam fuisse; nec inficias ibimus, quin apud omnes *Brigantes* cujuscunque nationis multi *latrones* fuerint, sicut apud eos, ut plurimum, qui in limitibus diversorum regnorum habitant. Hæc vero statua, de qua loquimur, fidem videtur facere, *Brigantes* non solum a-

pud

pud *Romanos*, gentem fuisse potentissimam, sed in omnibus virtutibus, non minus quam in rebus sacris, pro temporibus istis, maxime exultam. *Dea* igitur *Brigantia*, ut credere par est, apud ipsos *Romanos* multos habuit cultores, ut inscriptio hæc in provincia *Eboracensi* apud *Britannos* reperta edocebit.

D. V. BRIG.
ET. NVM. AVGG.
T. AVR. AURELIAN.
V. S. D. D. PRO. SE
ET SVIS V. S. M. A. G. S.

Id est, *Deæ* victrici *Brigantiæ* & numinibus *Augustorum* *Titus Aurelius Aurelianus* dedicat pro se & suis susceptum votum merito animo grato solvit.

ALII paulo aliter legunt, sed in verbis vel literis dubiis unumquemque suo arbitrio relinquimus. Vid. *Horslei Britanniam Romanam* pag. 312. & 313. Alii vero illas ultimas literas S. M. A. G. S. indicare volunt, *Sacrum memori animo gratis solvens*.

EXSTAT quoque alia inscriptio apud *Anglos*, ubi *DEA. NYMPHA BRIGANTUM* memoratur; de quibus omnibus apparet, quo honore cultuque, hæc *Dea* a Romanis habita fuerit. In regionibus transmarinis, quas olim tenebant *Brigantes*, nullæ, quod sciam, *aræ* & inscriptiones huic deæ consecratæ reperiuntur; sed eo magis conspicua est vel adulatio vel benevolentia ea, qua *Romani Brigantum* societatem per *Britanniam* excoluerunt. Nunc ad inscriptionem, pedibus statuae nostræ subiectam, attendamus.

BRIGANTIÆ S. id est, *deæ gentis Brigantum* sacrum, templum scilicet vel delubrum, a quodam AMANDO ARCHITECTO vel constructum vel instauratum; nisi de ipsa statua intelligenda sit inscriptio, ac si AMANDUS ARCHITECTUS ille statuam fecisset; sed prior explicatio magis architecto convenit. DE ARCHITECTIS sæpe mentio fit a scriptoribus Romanis: nam ut *Vitruvium*, artis architectonicæ principem, prætereamus, provinciales aliqui architecti fuerunt, qui opera publica curabant, & qui de istis mandata imperatorum, consulum præsidumque provinciarum exsequiebantur, & tales fuerunt, de quibus agitur, leg. 7. ff. 3. ff. Si mensor falsum modum dixerit, & leg. 12. ff. 1. Cod. de proximis sacrorum scriniorum.

ULTIMA verba inscriptionis EX. IMPERIO. IMP. I. denotant, ut puto,

puto, statutam hanc positam, ejusque cultum instauratum fuisse, ex imperio imperatoris Romani, & per literam ultimam I. FLAVIUM JULIANUM intelligendum esse censeo. Hic *Constantio* imperatori, *Constantini magni* filio, successit, circa annum salutis humanæ, CCCLXII. & qui dum *Cæsar* adhuc erat, & in spe solum potiundi imperii, *Christianum* se esse finxit. Pullulante enim, tum temporis, fide *Christiana*, nil magis gratum, aut *Constantio* imperatori aut aulicis ejus facere credidit, quam ut Christianis faveret. Nam & ipse *Constantius* religionem patris sui approbaverat, & edictum hisce verbis promulgaverat: *Cesset superstitio, sacrificiorum aboleatur insania. Nam quicumque contra legem divi principis parentis nostri, & hanc nostræ mansuetudinis jussionem, ausus fuerit sacrificia celebrare, competens in eum vindicta & præsens sententia exeratur.* Vid. leg. 2. C. *Theodosiani de paganis sacrificiis & templis.* Nihilominus tamen *Julianus* occulte ethnicas superstitiones fovebat. Ita enim de eo scribit *Ammianus Marcellinus*, lib. 21. cap. 2. *Utque omnes, nullo impediante, ad sui favorem illiceret, adherere cultui Christiano fingeat, a quo jampridem occulte desciverat, arcanorum participibus paucis, haruspicinæ auguriisque intentus, & cæteris quæ deorum semper fecere cultores. Et ut hæc interim celarentur, feriarum die, quam celebrantes mense Januario Christiani Epiphania dicunt, progressus in eorum ecclesiam, solenniter numine orato discessit.*

AT mortuo deinde *Constantio* imperatore, palam ad cultum deorum paganorum revertit; aperire enim templa in provinciis coloniisque Romanis, & instaurari cultum eorum jussit; Christianos porro omnes odio maximo prosequabatur: ita tamen ut a cæde & sanguine eorum abstineret. Nam si quos aliquando, religionis causa, neci destinalet, alios semper supplicii prætextus ad populum edidit, quam quod Christiani essent. Adjecit quoque diversa opprobria, ut ex prædicto *Ammiano Marcellino* patet, lib. 22. cap. 5. *Christianos bestias esse hominibus infestas & sibi ipsis feræles.* Galilæos quoque eos non solum vocavit, sed & ipsi *Christo* hoc nomen indidit. Igitur si historicis quibusdam ecclesiasticis de morte ejus fides habenda sit, fertur, cum in bello Persico vulneratus esset, & moreretur, exclamasse, *Vicisti, Galilæe.* Inde merito *Apostatæ*, nomen habuit, ut de eo testatur *Socrates* lib. 3. hist. cap. 1. *Theodoretus*, lib. 3. cap. 2. *Sozomenus*, lib. 5. cap. 1, 2, 3. & *Nicephorus*, lib. 19. cap. 23.

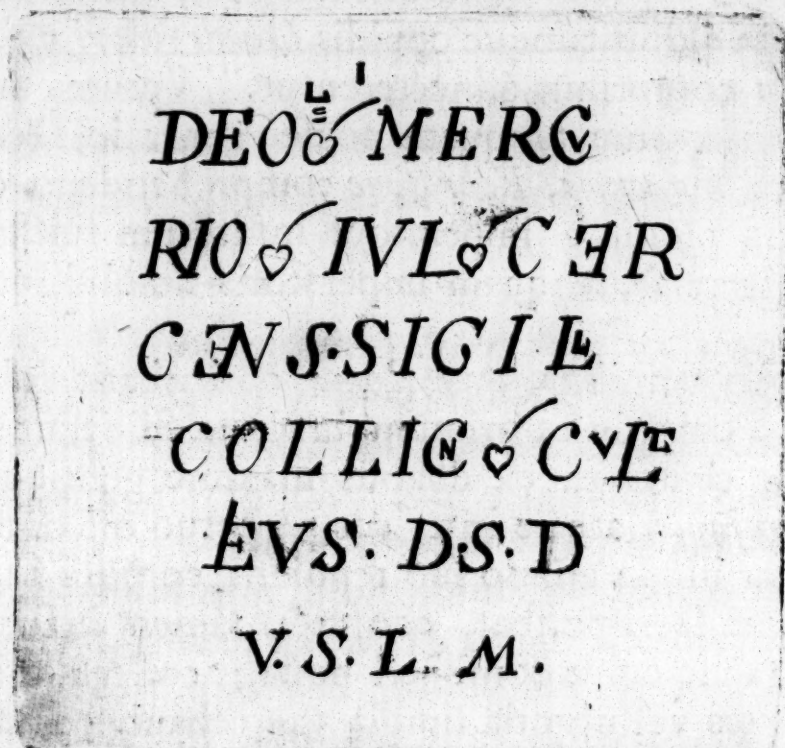
IN odium etiam Christianorum idem *Julianus* templum *Hierosolymitanum* instaurare decrevit, sed irritum successu, ut omnes de eo scriptores testantur. Nam ex causis quibusdam, ut puto, naturalibus, quas tamen superstitiosi eorum temporum homines, prodigiosas censebant, flamma sulphurea ex cavernis subterraneis, quæ circa templi fundamenta erant, erumpens,

erumpens, opifices adeo territabat, ut incepta perficere nullo modo potuerint. *Vid. Ammianum Marcellinum, lib. 23. cap. 1.* Quam vero gratum opus *Julianus* ille *Judeis* præstiterit, ex hoc colligi possit, quod *Constantinus imperator*, paucis ante annis, gentem illam parum honorifice tractaverit; imo, & illos omnes flammis dedendos mandaverit, qui *Christianos* lapidibus, ut tum solebant, aut alio furoris genere prosequerentur. Hoc edictum habemus apud *Evagrium*, in lege 1ma *Cod. Theodosiani de Judeis, Cælicolis & Samaritanis.*

HÆC obiter commemorasse operæ pretium duximus, quod ad monumentorum nostrorum explicationem non nihil pertinere viderentur; ut postea dicemus.

ARA in tabula præfixa, num 2. hæc habet inscripta:

QUÆ ita legenda sunt, *Deo Mercurio, Julius Cerealis censor sigillorum collegii Ligniferorum, cultor ejus, de suo dicat, votum solvens lubens merito.*

MERCURIUS deus erat inter Romanos, quem maxime coluerunt artium scientiarumque professores, corpora & sodalitates; præ cæteris vero mercatores, qui collegium *Mercurialium* constituerunt. Hanc igitur aram, a collegio *Ligniferorum*, Mercurio dedicatam fuisse credimus, ut *Juliano* imperatori adularentur, quod deus esset ab eo maxime adoratus, ut infra fusius dicendum est.

JULIUS CEREALIS, censor, ut videtur, erat *Ligniferorum*, seu officialis ille, qui, sub nomine censoris, sigillorum hujus collegii curam agebat.

bat. SIGILLA fuerunt *imagines deorum*, quos sodales pro numinibus suis maxime coluerunt; & forte *sigilla* ea hic quoque intelligenda sunt, quibus in signandis literis, utebantur *Romani*. *Sigillarii* vocabantur vulgo, qui imagines deorum, heroum, vel alia quælibet simulacra fingeant. Hi, ut plurimum, *Romæ* in platea habitabant, ubi *sigillaria* fabricata fuerunt, & cuius meminit *Suetonius* in vita *Neronis*, cap. 28. ac mox *Romæ* circa *sigillaria* comitatus est. Erant quoque festa *sigillariorum*, quorum mentionem facit *Ausonius*, *Idyl.* 26. & *Macrobius lib.* 1. *Saturn.* cap. 10. Ligniferi forte iidem erant, qui *Δενδροφόροι* a Græcis appellabantur; illi scilicet, qui in sacris solennioribus, arborum ramos gestabant, sicut olim *Bacchi* & *Sylvani* fingeantur; nam in veteri saxo *Sylvanus* ipse *Dendrophorus* appellatur. Vid. *Gruterum* in capite de collegiis, ubi collegia *Dendrophorum*, *Ferrariorum*, *Tignariorum* & *Centonariorum* memorantur. Sed ex lege 1ma *Cod. Theodosiani*, de *Dendrophoris* & *Centonariis* exoritur quædam difficulas, ac si ante *Juliani* imperatoris tempora, a *Constantino* Magno edictum fuerit, " Ut in quibuscunque oppidis *Dendrophori* essent, *Centonariorum* & *Fabrorum* corporibus adnecterentur." Verum, hoc non obstante, collegium Ligniferorum, tanquam nomen generale, *Dendrophoros*, *Centonarios*, ac etiam *Tignarios*, *Fabrosque* comprehendens, existisse potuerit; & forte, quod a *Juliano* imperatore institutum fuisset, grato animo aram hanc deo *Mercurio*, tanquam imperatoris numini, consecraverit.

PORRO de collegiis omnibus, quæ *Romæ* obtinebant, observandum esse censeo, a *Numa Pompilio* ea primum instituta fuisse, ut refert *Plutarchus*. Cum enim civitas ea ex duabus maxime gentibus constaret, *Latinis* scilicet & *Trojanis*, atque inter eos perpetuo offensæ & contentiones essent, sapienter ille in animo suo reputans, corpora ea, quæ suapte natura difficulter aliis misceri possent, confracta tamen in particulas, ob earum exiguitatem, facile coire & misceri posse; collegia igitur instituit eorum qui easdem artes vel negotia similia exercebant. Inde originem sumpserunt *collegia Romana* mercatorum scilicet, aurificum, fabrorum, coriariorum, pistorum, figulorum, tibicinum, fidicinum, &c.

QUIBUS autem permissum erat talia collegia sive corpora constituere, iis quoque concessum erat, ad modum civitatum liberarum, quasdam res inter se communes habere, arcam quippe communem, procuratores, censores vel syndicos, qui earum rerum agerent curam. Potuerunt quoque collegia ea legata capere, & leges sibi ferre, dummodo legibus publicis & constitutionibus non derogarent. Hæc nobis indicat *Caius* jurisconsultus, leg. 1. ff. de rebus dubiis.

CUM iisdem juribus privilegiisque, ut videtur, constitutum fuit collegium ligniferorum, hic memoratum; & quidem apud gentem hanc *Bri-*
gantum

gantum nihil impediēbat, quo minus hujus collegii sodales, quamvis in extremis imperii *Romani* finibus, munificentiam *Juliani* imperatoris sentirent & celebrarent, vel tanquam corpus Paganicæ superstitionis, vel corpus militare in castris muniendis, vel etiam in navibus ædificandis necessarium. Hinc quoque evenisse putamus, ut censor hujus collegii aram hanc deo *Mercurio*, imperatoris numini, dicaverit, & forte de suo, quod hæc literæ, D. S. D. monere videntur.

Ex literis ultimis, V. S. L. M. communi consensu omnium scriptorum, qui de inscriptionibus tractant, hæc verba comprehenduntur, *Votum solvit lubens merito.*

LATUS dextrum aræ occupat figura *aquilæ Romanæ*, numero tertio designata, augustum scilicet signum illud militare, ad cuius adspectum omnes vicinæ gentes tremere solebant. *Aquila* inaurata semper fuit, & hastæ præpilatæ suffixa. In aciem cum legione portabatur, cæteris plerumque signis in castris relictis. *Signa* vocabantur, ob animalium simulacra, quæ in apicibus hastarum conspiciebantur, veluti *equorum*, *draconum*, *luporum*, *aprorum*, &c. Erant quoque suffixæ interdum imagines imperatorum, & symbola multa, quibus consilia quædam militaria inculcabantur. Simulacrum itaque *Minotauri* in maximo usu fuit, quo significabatur, ut quemadmodum ille in intimo & secretissimo labyrintho abditus esset, ita imperatorum ducumque summorum consilia & machinationes semper occultarentur. Vide *Vegetium* & *Festum*.

ALIQUANDO etiam effigies *porci* inter signa militaria locum habuit, ut ad pacem conciliandam, magis quam ad bellum trahendum viri militares consilia sua omnia dirigerent: namque moris erat, post confectum bellum, *cæso porco*, pacem confirmare. Formulam hanc *jungendi fæderis* habemus in *Livio*, lib. 10. & *Virgilio* *Æneid.* lib. 8.

PORRO manipuli, pro signis suis, manuum simulacra habebant, & hi divisi fuerunt in cohortes & centurias; singulis concessa fuerant vexilla, literis vel numeris aliquibus inscripta, quibus suam quisque miles cohortem vel centuriam cognosceret.

EXSTANT ejusmodi signorum militarium figuræ in diversis antiquis marmoribus & nummis, sed nullibi magis conspicuæ, quam in nummo imperatoris *Caracallæ*, quod nobis exhibet *Dom. Vaillant*. Ex ejusdem facie anteriore, caput *Caracallæ* laureatum cernitur; & ex altera parte *aquila legionaria*, inter duo signa militaria.

ALTERUM aræ latus ornant figuræ numeris 4. & 5. notatæ, duo nempe

nempe vasa in sacrificiis usitata, *simpuvium* vel *simpulum*, & *patera*. *Simpuvium* vas erat, ex quo vinum, sacrificiis destinatum, effundebatur; sacerdos enim, vel qui officio sacerdotis fungebatur, ex *simpuvio*, vel *simpulo*, vinum effundebat in *pateram*, & exinde in *aram*, vel inter cornua victimæ, sive in mare, sive in terram, pro conditione dei, cui sacra facienda erant. Actio hæc, ut plurimum, *libatio* appellabatur, nam *libare* diis, est sacrificare liquida; interdum vero *libare* dicebantur veteres, cum de primitiis sermo erat: & hinc *Tibullus*, lib. I. *Eleg.* 1.

Et quodcunque mihi pomum novus educat annus

Libatum agricolæ ponitur ante deo.

In liquidis rem explicat *Virgilius*, lib. 5. *Æneid.* ver. 77.

Hic duo rite mero libans carchesia Baccho

Fundit humi.——

Et lib. 8. ver. 279.

In mensam læti libant, divosque precantur.

Usum *pateræ* exhibet idem, lib. 4. *Æneid.* ver. 60.

Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido

Candentis vaccæ media inter cornua fundit.

Et lib. 5. ver. 774.

Stans procul in prora pateram tenet, extaque salsos

Projicit in fluctus, ac vina liquentia fundit.

FIGURA 6ta nobis exhibet *basim* statuæ, *Mercurium* repræsentantis; hoc enim indicat inscriptio,

NVMINI. AVGVSTI. DEO. MERCVRIO
SIGNVM. POSVERVNT. CULTORES
COLEGII. LIGNIFERORVM. EIVSDEM
DEI. CVRANTE. INGENVO. VEL. INGENVVIO
RVFO.
V. S. L. M.

Ex quibus verbis notandum est, 1. *Mercurium* appellatum esse *numen Augusti*; habebant scilicet imperatores Romani sua quisque numina, quibus præ cæteris diis rem divinam facere solebant. Aras igitur multas habemus, in omnibus iis regionibus, quæ *imperium Romanum* constituerunt, *numinibus Augusti* vel *Augustorum* dicatas. Vid. *Gruteri* inscriptiones, & *Horslei Britanniam Romanam*.

MERCURIUS deus erat, quem maxime *Julianus* imperator adoravit: namque, testante *Ammiano Marcellino*, lib. 16. cap. 5. *Ei media nocte sacrificare solebat*. Verba ejus hæc sunt, *Et nocte dimidiata semper exsurgens*

per exurgens non e plumis & stragulis sericis ambiguo fulgore nitentibus, sed ex tapete, & Σιούρα, quam vulgaris simplicitas sisurnam appellat, occulte Mercurio supplicabat, quem mundi velociorem sensum esse, motum mentium suscitantem, theologicæ prodidere doctrinæ.

EXINDE apparet, quam misere superstitiosa mens *Juliani* hisce nugis ethnicis tenebatur. Namque suo numini Mercurio omnia tributa fuerunt, quæ de excellentia, potentia & auctoritate ejus, veteres somniaverint: & forte inter alia, quæ refert *Cicero*, de natura deorum, eum scilicet *Ægyptiis* literas tradidisse, geometriæ, musicæ, atque palæstræ inventorem fuisse, & denique internuntium fuisse, conciliatorem & intercessorem idoneum, qui petitiones hominum ad superos deferret.

SIGNVM POSVERVNT. id est, statuam posuerunt; statuæ enim aliquando signa vocabantur, & ex hisce verbis certior ipse factus sum, statuam Mercurii olim hanc basim ornasse, & forte inter rudera hujus templi obrutam jacere; eam igitur effodiendam curavi, licet fractam invenerim, omnibusque membris truncatam, ut postea dicendum est.

CVLTORES COLEGII LIGNIFERORVM. Habuit etiam unumquodque collegium Romanum sua numina propria, & inter alia, ut videtur, *Mercurius* in collegio Ligniferorum, multos cultores inveniebat, nam ejus forte tutelæ & curæ res omnes sodalitatis commendabantur. De hoc collegio supra tractavimus, sub nomine *Dendrophororum*. Dubitandum est vero, an in urbe *Roma* solum habuerit locum, an etiam in provinciis, & apud *Brigantes*, qui magnam partem provinciæ Romanæ in *Britannia* possidebant. Sed id utcunque sit, constat in diversis imperii *Romani* partibus quædam collegia fuisse, & eodem modo sicut Romæ instituta, scilicet vel *rescriptis principum* vel *senatusconsultis*. Namque *Plinius*, lib. 2. epistolarum, ad *Trajanum* imperatorem scribens, enixe petit, ut in *Nicomedia* permitteretur collegia *fabrorum* instituere. Hanc vero ejus petitionem rejecit imperator, veritus, ne, quod alias sæpius accidisset, provincia ea *fabrorum* factionibus perturbaretur.

QUOD ad cultum Mercurii attinet, procul dubio apud Ligniferos, aras, signa, seu statuas, & alia ejusmodi ei dicare solebant; præsertim sub imperio *Juliani*, ob reverentiam hanc numini præstitam, & quidem curante quodam *ingenuo* vel *ingenuvio Rufo*. Votum enim, ut videtur, vel ipse *Rufus*, vel sodales hujus collegii, ad hoc signum dicandum susceperant, ut hæc literæ indicant, V. S. L. M.

FIGURA, numero 7mo notata, exhibet nobis quod reliquum erat statuæ Mercurii, quam, ut supra dictum est, effodiendam curavimus. Ca-

pite, manibus, pedibusque truncata conspicitur, & quod dolendum est, membra ejus fracta adeo & mutilata fuerant, ut nulla arte restitui potuerint. Symbola quoque hujus dei ordinaria, *Petascus* scilicet, & *Caduceus* nusquam apparebant; sed ex trunco corpore quædam notatū digna observavimus: signa nimirum manifesta, statuem hanc, rabie quadam populari, vel ab exteris, vel ipsis forte *Brigantibus*, fractam disjectamque fuisse. Namque circa collum, brachia, femora, pedesque foramina erant, quorum ope, ferreis, ut videtur, uncis, vinculisque plumbo insertis, membra ea redintegrata fuerunt. Hæc accidisse oportebat circa seculum quartum post Christum natum. Mutilatam fractamque scilicet statuem fuisse a Christianis, ut verisimile est, sub imperio *Constantini Magni*, & deinde restitutam, ut supra notavimus, sub *Juliano* imperatore, cujus exemplo & rescriptis res Paganicæ per aliquot annos de novo instauratæ fuerant, saltem in pagis oppidisque minoribus, unde religio *Paganica* nomen traxit. Sub finem vero seculi quarti, vel initium quinti, imperantibus *Joviano*, *Valentinianis*, *Gratiano*, utroque *Theodosio*, *Arcadio* & *Honorio*, falsa fictaque religio veræ cessit; deorum ethnicorum statuæ omnes, & altaria passim disjecta fuerant; templa delubraque, vel ad cultum Christianum convertebantur, vel ruinis suis impotentiam pristinorum dominorum demonstrabant. *Pænæ capitis*, *multis*, *exsiliis*, vel *carceribus* subjecti fuerant omnes, qui ea instaurare tentarent. Vide totum *titulum Codicis Theodosiani* supra memoratum, de *Paganis sacrificiis & templis*, & *Libanii orationem de templis ad Theodosium imperatorem*.

HÆC igitur monumenta, quæ illustrare conati sumus, & quæ vel ab ipsis *Brigantibus* servitutis *Romanæ* pertæsis, vel a Christianis disjecta fuerant, velut spolia Paganica considerata sunt, quæ triumphum Christianæ religionis de superstitionibus ethnicis manifestare possunt. Nam ex prædictis liquet, ea semel iterumque disjecta fuisse, & velut sepulta, cineribusque obruta per mille & trecentos minimum annos jacuisse; tandem vero effossa, & casu quodam resuscitata, ut antiquis scriptoribus, sive sacris, sive profanis, de memorabili Paganicarum superstitionum exitu fidem facerent.

INSUPER, ni fallor, antiquitatem gentis *Scotorum*, inductione quadam demonstrant; nam ex statua *deæ Brigantiæ* inter *Scotorum* limites repertæ, colligendum est, incolas quosdam fuisse, qui circa tempora *Constantii Chlorigi*, *Constantini Magni*, *Constantii* & *Juliani*, *Annandiam*, *Scotiæ*, vel ut hodie loquimur, borealis *Britanniæ*, provinciam, tenuerunt, & qui forte *Scoto-Brigantes* appellabantur. Non enim facile crederem, gentem aliam in *Britannia*, quam *Brigantes* vel *Scoto-Brigantes* hanc deam coluisse. Valde igitur inclinatur animus, ut assensum præbeam

beam summis his criticis & philologis, *Josepho Scaligero* & *Georgio Buchananano*, qui in sequentibus A. SENECAE versibus de morte *Claudii* imperatoris, pro verbis iis *Scuta Brigantes*, substituunt *Scoto-Brigantes*.

*Ille Britannos,
Ultra noti
Littora Ponti,
Et caeruleos
Scuta Brigantes,
Dare Romuleis*

*Colla catenis
Jussit, & ipsum
Nova Romanae
Jura securis
Tremere oceanum.*

VID. eundem *Josephum Scaligerum* ad versum hunc *Tibulli*, *Eleg.* IV. 1. 149.

Te manet invictus Romano Marte Britannus.

Et animadversiones ejus in *chronologiam Eusebii*. Vid. etiam *Buchananum*, lib. 2do rerum *Scoticarum*. Eandem *Scaligeri* emendationem probat doctissimus *Salmasius*, in *exercitationibus suis Plinianis*.

PONAMUS igitur tempore *Neronis*, quo *Seneca* scripsit, gentem *Britannicam* exstitisse, sub nomine *Scoto-Brigantum*, haud injuria asserere possumus, errasse quosdam magni nominis scriptores, qui tradiderunt, *Scotos* non ante seculum quintum, post Christum natum, in *Britannia* sedes habuisse. Vid. *Buchananum* in eodem libro secundo rerum *Scoticarum* contra *Luddum* disputantem, et dominum *Georgium Mackenzeum* de antiquitate stirpis regiae apud *Scotos*.

OCCURRIT quoque mihi alia observatio, nim. si *Buchananus* ipse hæc nostra monumenta vidisset, *Hectorem Boethium* nunquam reprehendisset, quod in *Gallovidiam*, alia *Scotiae* provincia, *Brigantibus* sedes assignasset; nam si revera gens ea *Annandiam* tenuerit, vix dubitandum est, quin ad *Gallovidiam*, regionem vicinam, & sedes suas & dominium extenderint.

EODEM quoque argumento conjicere liceat, quod si *Usserio*, *Episcopo Asaphensi*, & *Stillingfleet*, viris eruditissimis, hæc statua nostra *Brigantiae* innotuisset, de origine atque adventu *Scotorum* in *Britanniam*, minori saltem fiducia, pronunciaissent; bellicosissimamque quandam gentem, inter valla *Hadriani* & *Antonini Pii*, habitasse agnovissent. Cui forte privilegium concessissent, ut a vicinis *Scotis* nomen deducerent.

ABSIT interea, ut aliqui credant nomen *Scoto-Brigantum* inditum huic genti fuisse, quod in provincia *Scotiae* antiquae habitaverint. Valde enim

enim dubito, an *Scotiæ regnum*, ante seculum nonum æræ Christianæ, tertiam partem earum provinciarum comprehenderit, ex quibus postea conflatum erat. *Scoti*, sive *Caledonii*, & *Picti*, boreales partes Britanniae inter se divisas, per multa secula tenuerunt; suos quisque populus reges, seu principes, interdum hereditarios, interdum electivos, & ex magnatibus suis creatos habuerunt; donec *Picti* tandem, circa annum DCCCXXXIII. post *Christum natum*, vel potentioribus vel felicioribus Scotorum armis cedere, & ad victricem gentem insignia sua regia transferre coacti fuerunt.

Quod ad *Scoto-Brigantes* attinet, imperator *Hadrianus*, ut opinor, primum eos vallo muroque cespitatio inter *Tinam* fluvium & *Solvæ* seu *Itunæ* æstuarium a cæteris Romano-Britannis, imo a cæteris *Brigantibus*, exclusit. Deinde vero, ut pacem cum *Romanis* colerent, & arctiori amicitiae vinculo adstringerentur, velut in gremium imperii Romano-Britannici admissi fuerunt. Namque sub *Antonino Pio*, legatus ejus *Lollius Urbicus* fines imperii protulit ad *Glottæ* & *Bodotriæ* æstuaria, inter quæ murum, partim cespititium, partim lapideum, variis castellis munitum, fecit, hostesque suos implacabiles ad extrema Britanniae submovit.

In hoc statu res *Brigantum*, seu *Scoto-Brigantum*, fuerunt usque ad tempora imperatoris *Septimii Severi*, qui, secundum *Dionem*, fortunatam expeditionem per universam insulam fecit, & *Caledoniam* in suam potestatem redegit. Sed facilius invenit imperator ille dominationem suam novam extendere, quam tueri; namque a *Scotis* & *Pictis* multis injuriis laceffitus, imperium iterum suum coarctavit, muro scilicet lapideo, ducto prope vallum *Hadriani*, ubi hostibus, ut putavit, frenum imponeret. Interea provincias devictas minime deseruit; eas enim variis castellis munivit, quæ a successoribus ejus firmiora reddebantur, & quorum vestigia in hunc usque diem conspiciuntur. Sed, testante *Ammiano Marcellino*, hæ provinciae multis calamitatibus ærumnisque exercebantur: namque incolæ nullo pacto adduci potuerunt, ut jugum Romanum tolerarent; unde semina belli jacta fuerant multo cum dispendio sanguinis humani. Tandem autem imperator *Theodosius* eas omnes provincias, in unam ditionem conjunctas, distinguebat sub nomine *Valentiæ*, in honorem imperatoris *Valentiniani*. Vid. *Ammianum Marcellinum*, lib. 28. cap. 3. & *Pancirolli notitiam imperii Romani*.

VALENTIAM, ut opinor, incoluerunt maxime *Brigantes*, vel *Scoto-Brigantes*, qui interdum *Scoti*, interdum *Picti* vel *Attacoti* a veteribus appellabantur; & in hoc statu partim legibus suis propriis, partim Ro-

manis

manis subiecti manserunt, usque ad occasum imperii Romani Britannici, circa annum æræ Christianæ 450.

Hi fuerunt, qui Romanos, tædio dominandi affectos, Britanniam deserere coegerunt, qui colonias, valla, muros, castra, castellaque foederunt dejeceruntque. Hi fuerunt, de quibus miserabili planctu conqueritur Gildas, qui circa ea tempora vixit, cap. 15. Statuitur adhuc in edito arcis acies segnis, ad pugnam inhabilis, ad fugam trementibus præcordiis inepta, quæ diebus ac noctibus stupido sedili marcebat. Interea non cessant uncinata nudorum tela, quibus miserrimi cives de muris tracti solo allidebantur.—— Item ab hoste insectationes.—— Et, sicut agni a laniationibus, ita deflendi cives ab inimicis discerpuntur.

Hi iidem fuerunt, qui provincias omnes Britanniae australes ferro flammaque vastaverint: & denique hi fuerunt, qui post discessum Romanorum, Britannos ita afflictaverint, ut Saxones, nobiles illi Anglorum parentes, introducerentur, & ex Germania reges, multis virtutibus clari, suppeditarentur.

... et monumentis alijs ...

... monumentis alijs ...

... monumentis alijs ...

5 00 57

